

فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری
دوره ۱۷ / شماره ۱ (پیاپی ۶۵) / بهار ۱۴۰۷
صفحه ۰۱ تا ۲۴

رتبه بندی عوامل موثر بر اطمینان بیش از حد مدیریت با رویکرد تکنیک دیمتل

نفیسه قمی

گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران
nafis9710@yahoo.com

مژگان صفا

استادیار گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران (نویسنده مسئول)
mojgansafa@gmail.com

زهره حاجیها

استاد گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
drzhajiha@gmail.com

رضا غلامی جمکرانی

دانشیار گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران
gholami@qom-iau.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۲۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۰۵

چکیده

بیش اعتمادی یکی از مفاهیم مهم رفتاری در تئوری‌های مالی و روانشناسی است. بیش اعتمادی باعث می‌شود انسان دانش و مهارت خود را بیش‌ازحد و ریسک‌ها را کمتر از حد تخمین زده و احساس کند روی مسائل و رویدادها کنترل دارد در حالی که ممکن است در واقعیت به این صورت نباشد. هدف این پژوهش رتبه بندی عوامل موثر بر اطمینان بیش از حد مدیران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است.

روش شناسی: در راستای هدف پژوهش اطلاعات پژوهش از صورت‌های مالی شرکت‌های بورسی در بازه زمانی ۱۴۰۰ – ۱۳۸۹ گردآوری گردید. برای تحلیل‌های آماری از روش تکنیک دیمتل استفاده گردید.

نتایج: بررسی یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از منظر اهمیت عوامل، سود هر سهم در رتبه اول و نسبت وجه نقد به دارایی‌ها در رتبه آخر است. از طرفی عوامل نسبت داراییهای جاری به داراییها، معیار نخست بیش اطمینانی، بازده سهام، نسبت فروش به کل موجودی‌ها، نسبت فروش به حسابهای دریافتی، معیار سوم بیش اطمینانی، نسبت قیمت به سود هر سهم، نسبت آئی، نسبت سود تقسیمی، نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی‌ها، بازده دارایی، نسبت سرمایه در گردش، حاشیه سود خالص، اندازه شرکت، نسبت سود عملیاتی، معیار دوم بیش اطمینانی، ارزش شرکت، نسبت جاری، اهرم مالی، نسبت فروش به دارایی‌های ثابت و نسبت فروش به کل دارایی‌ها در رتبه‌های دوم تا بیست و دوم می‌باشند. نوآوری: نتایج این پژوهش اطلاعات مفیدی را برای سیاستگذاران و نهادهای تدوین کننده استانداردهای حسابداری در خصوص کیفیت گزارشگری مالی در راستای سرمایه گذاران فراهم آورده و موجب توسعه نتایج تحقیقات رفتاری در حوزه مالی می‌شود.

واژه‌های کلیدی: بیش اطمینانی مدیران، اهرم مالی، بازده دارایی.

۱- مقدمه

ویژگی‌های شخصیتی مدیران بر تصمیمات آنها و پیامدهای آن تأثیر گذار است (همبریک و ماسون، ۱۹۸۴). یکی از این ویژگی‌ها که توجه زیادی را به خود معطوف داشته است؛ بیش از اندازه مدیر است که به اعتقاد پژوهشگران بر تصمیمات سرمایه‌گذاری شرکت اثر گذار است (مالمندیر و تات، ۲۰۱۵). بیش از اندازه مدیران منجر به خودارزیابی بیش از اندازه و در نتیجه باور اغراق گونه به قضاوت شخصی مدیران می‌گردد (تانگ و همکاران، ۲۰۱۵). بیش اطمینانی اغلب زیان‌هایی را برای شرکت به همراه خواهد داشت. به عنوان مثال، این ویژگی ممکن است که با تأثیر منفی بر روی سیاست‌های سرمایه‌گذاری (هایوارد و همبریک، ۱۹۹۷)، تامین مالی (مالمندیر و تات، ۲۰۰۵) و ریسک‌پذیری مدیران (لی و تانگ، ۲۰۱۰) همراه باشد. با این وجود، نکته قابل توجه این است که در خصوص هزینه‌های پژوهش و توسعه و فعالیت‌های مرتبط با نوآوری شرکت، عکس این مسئله صادق است. از آنجا که نوآوری همواره با ریسک بالایی همراه است، لذا بیش اطمینانی برای مدیران می‌تواند مفید نیز باشد. به بیان دیگر، مدیرانی که اطمینان بیش از حد به توانایی‌های خود دارند، بیشتر از سایر مدیران اقدام به اتخاذ ریسک برای انجام نوآوری می‌نمایند.

با اقتباس از ادبیات نظری علم روان‌شناسی، به شواهد تجربی در حوزه‌های مالی و حسابداری دست یافتند که مدیران دارای اعتمادبه‌نفس بیشتر هنگامی که دارای وجه نقد زیادی هستند، بازده پروژه‌های سرمایه‌گذاری را بیش از واقعیت برآورد کرده و سرمایه‌گذاری بیشتری در آن پروژه‌ها انجام می‌دهند. مطابق نتایج پژوهش چن و همکاران (۲۰۱۳) اعتمادبه‌نفس بیش‌از‌حد مدیریت، موجب افزایش میزان چسبندگی هزینه‌های فروش و اداری می‌شود. قسمتی از تصمیم‌گیری کاهش یا حفظ سطح هزینه‌های فروش و اداری اضافی در زمان کاهش فروش، بستگی به انتظارات مدیران درباره تقاضای آتی دارد. استدلال محققان قبلی این است که سازوکارهای اعتمادبه‌نفس بیش‌از‌حد مدیریت تخمین بیش از واقعیت توانایی و مهارت خود نسبت به دیگران و تخمین بیش از واقعیت توانایی و مهارت خود بدون مقایسه با دیگران می‌تواند در ارزیابی مدیریت از تقاضای آتی مؤثر باشد. مدیرانی که اعتمادبه‌نفس بیشتری دارند، با استفاده از ساز و کار تخمین بیش از واقعیت توانایی و مهارت خود نسبت به دیگران، ارزیابی بیش از واقعی از بازگشت تقاضای فروش به سطح قبلی دارند در نتیجه، مدیران احتمال سطح فروش آتی را بیش از واقعیت برآورد می‌کنند همچنین، مدیران دارای اعتمادبه‌نفس بیشتر با استفاده از ساز و کار تخمین بیش از واقعیت توانایی و مهارت خود بدون مقایسه با دیگران، بیشتر بر دقیق بودن ارزیابی خود از تقاضای فروش آتی تأکید دارند. در مجموع، هر دو سازوکار رفتاری مذکور موجب می‌شود مدیرانی که اعتمادبه‌نفس بیشتری دارند، احتمال افزایش فروش در آینده را بیش از واقعیت تخمین بزنند و به دنبال آن، احتمالاً منابع بیشتری برای هزینه‌های فروش و اداری در سطح فروش کاهش یافته فعلی نگهداری کنند (حیدری، ۱۳۹۳).

جنبه نوآوری و جدید بودن پژوهش

این پژوهش دارای نوآوری است و از چندین منظر به توسعه ادبیات پژوهش (به ویژه در بستر بازار سرمایه ایران) کمک می‌نماید. این پژوهش ضمن آن که به توسعه پژوهش‌های حوزه اطلاعات کمی کمک می‌کند، دانش موجود

در یکی از زیرشاخه‌های مهم حوزه اطلاعات کمی؛ یعنی بیش اطمینانی مدیریت را عمق می‌بخشد. با توجه به این که سرمایه‌گذاری‌ها بیشتر بر مبنای اطلاعات مربوط به عملکرد شرکتی و وجود رفتارهای روان شناختی توسط مدیران پیگیری می‌شود و هم‌چنین با توجه به اینکه تبیین تأثیرگذاری عوامل موثر بر رفتار مدیران و به تبع آن اتخاذ تصمیم‌های سرمایه‌گذاری و اقتصادی مدیریتی می‌تواند در تعیین کلی راهبردهای خرید و فروش در بازار سرمایه مفید باشد به نظر می‌رسد لازم است در این زمینه مطالعه دقیقی در بازار بورس اوراق بهادار تهران انجام شود. یافته‌های پژوهش هم‌چنین یافته‌های جدیدی را در راستای پیامدهای بیش اطمینانی مدیران از طریق بررسی چگونگی تأثیر آن بر معیارها و عوامل مختلف اضافه می‌کند. مطالعات پیشین عمدتاً متمرکز بر روی تأثیر بیش اطمینانی مدیران بر یک مورد از ویژگی‌های شرکتی یا بازار سرمایه بودند. هم‌چنین شواهد جدیدی مبنی بر این که ویژگی‌های رفتاری بیشتر می‌تواند اتخاذ تصمیم‌های سرمایه‌گذاری را در راستای عملکرد شرکتی تحت تأثیر قرار دهند یا خیر را مورد بررسی و مطالعه قرار دادیم.

مبانی نظری پژوهش

بررسی اعتماد بیش‌ازحد مدیریتی بر روی عملکرد شرکت موضوع مهمی است؛ چراکه اعتماد بیش‌ازحد می‌تواند منجر به تصمیماتی گردد که ارزش شرکت را از بین ببرد. دلیل درگیر شدن مدیران در فعالیت‌های ادغام و اکتساب از بین برنده ارزش شرکت، اعتماد به نفس بیش از حد مدیریتی است، که به دنبال آن اختلال در فعالیت‌های سرمایه‌گذاری، تأمین مالی باشد. اعتماد به نفس بیش‌ازحد یک ویژگی شخصیتی است که می‌تواند به صورت اریب رفتاری و داشتن اعتقادات غیرواقعی (مثبت) در رابطه با هر یک از جنبه‌های یک پیشامد در شرایط عدم اطمینان تعریف شود. مدیرانی که دارای اعتماد به نفس بالا هستند اکثرأ نسبت به تصمیمات خود و نتایج آن‌ها علی‌الخصوص در زمینه تصمیمات سرمایه‌گذاری بسیار خوش‌بین‌اند (عربصالحی، امیری، کاظمی، نوری، ۱۳۹۳) از طرفی مدیران به شدت به عملکرد شرکت متعهد هستند؛ چراکه دارایی و ثروت شخصی، شهرت و اشتغال آن‌ها به مقدار بسیار بالایی به آن وابسته است. این توضیحات اساس تأثیری اعتماد به نفس بیش‌ازحد مدیریت را بر تصمیمات شرکت فراهم می‌نماید. هیرشلیفر و همکارانش (۲۰۱۰) دریافتند که از سال ۱۹۹۳ تا ۲۰۰۳ شرکت‌های با مدیران ارشد دارای اعتماد به نفس بیش‌ازحد، نوسانات بازده بیشتر، سرمایه‌گذاری بیشتر در نوآوری، و رسیدن به موفقیت ابتکاری بیشتر برای پرداختن به مخارج تحقیق و توسعه دارند. در نتیجه اعتماد به نفس بیش‌ازحد مدیریتی می‌تواند قدرت توضیحی برای تعدادی از تصمیمات شرکت‌ها داشته باشد.

مطالعات گذشته اعتماد به نفس بیش‌ازحد را به سه عامل اصلی نسبت می‌دهند: ۱- توهم کنترل ۲- درجه بالایی از تعهد به نتایج خاص ۳- نقاط مرجع انتزاعی. این سه عامل منشأ اعتماد به نفس بیش‌ازحد می‌باشند و به‌طور نزدیکی با نقش مدیران ارشد و ویژگی‌های تصمیمات سرمایه‌گذاری شرکت مرتبط است. به‌ویژه اینکه مدیران ارشد به‌عنوان مدیران رده‌های بالا، بر این باورند که نتایج استراتژیک در شرکتشان تحت کنترلشان می‌باشد. بعلاوه آن‌ها نوعاً تعهد بالایی نسبت به عملکرد بهتر شرکت دارند؛ در نتیجه به سمت تولید نتایج خاصی گرایش پیدا می‌کنند. علاوه بر این، تصمیمات سرمایه‌گذاری شرکت‌ها بسیار پیچیده است و موفقیتشان می‌تواند

تحت تأثیر عوامل مختلفی باشد. با چنین نقاط مرجع انتزاعی، این امکان وجود دارد که مدیران ارشد، توانایی خود را برای انتخاب پروژه‌های سرمایه‌گذاری سودآور دست بالا بگیرند.

اعتماد به نفس بیش از حد مدیران اجرائی ارزش شرکت را به خاطر دست بالا گرفتن دقت اطلاعاتشان کاهش می‌دهد، همچنین باعث خواهد شد که در کسب اطلاعات کم سرمایه‌گذاری نمایند و در نتیجه در پروژه‌ها بیش از حد سرمایه‌گذاری خواهند نمود. همچنین مدیران ارشد بدون اعتماد به نفس بیش از حد ارزش شرکت را به خاطر رد کردن پروژه‌های سودآوری که ثروت سهامداران را افزایش می‌دهد، کاهش می‌دهند. این بدان معنی است که میزان مطلوبی از اعتماد به نفس بیش از حد برای مدیران ارشد می‌تواند وجود داشته باشد و اعتماد به نفس بیش از حد بالا و پایین تأثیر منفی بر روی شرکت دارد. بیش اطمینانی یا اعتماد بیش از حد به خود در بیان کلی می‌تواند به عنوان یک اعتقاد بی‌اساس در مورد توانایی‌های شناختی، قضاوت‌ها و استدلال شهودی فرد خلاصه شود. مفهوم بیش اطمینانی در مجموعه وسیعی از بررسی‌ها و آزمایش‌های روانشناسانه از نوع شناختی بررسی شده است که نشان می‌دهد افراد هم در مورد توانایی‌های خود در پیش‌بینی و هم در مورد دقت اطلاعاتی که در اختیار آنان قرار می‌گیرد برآوردی بیش از اندازه دارند. همچنین در تخمین احتمالات، عملکردی ضعیف دارند و رویدادهایی را که حتمی می‌دانند غالباً دارای احتمال وقوع بسیار کمتر از صد در صد است (بدیعی و کسبی، ۱۳۹۶). شارپ و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی بیش اطمینانی مدیران، رضایت مندی مشتریان و ارزش شرکت را مورد مطالعه و بررسی قرار دادند. نتایج حاصله بیان گر این است که بیش اطمینانی مدیران بر ارزش شرکت تأثیر معناداری دارد. به دنبال این تأثیرگذاری رضایت مندی مشتریان نقش به‌سزایی دارند. تانگ و چانگ (۲۰۲۳) بیش اطمینانی مدیریت، ریسک‌پذیری و ارزش شرکت: تأثیر پاداش مدیران و محدودیت مالی را مورد بررسی و تحلیل قرار دادند. نتایج حاصله بیان گر آن است که شیوه‌های مدیریت ریسک سازمانی متأثر از سوگیری‌های رفتاری و بیش اطمینانی مدیران بوده و اثربخشی خود را از دست خواهد داد، لذا اثر اطمینان بیش از حد مدیران بر مدیریت ریسک پذیرفته می‌شود. سوگیری از جانب مدیران می‌تواند به توضیح شکاف بین تئوری و عمل در مدیریت ریسک سازمانی کمک کند. کوآیب (۲۰۲۳) بیش اطمینانی مدیران و عملکرد شرکتی را با تأثیر مدیریت سود مورد بررسی و مطالعه قرار داد. نتایج حاصله بیان گر آن است که بین بیش اطمینانی و عملکرد شرکتی ارتباط معناداری وجود دارد. مدیریت سود به طور غیرمستقیم در ارتباط معناداری فوق نقش تعدیلگر دارد.

حیدری و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی درماندگی مالی و فرصت‌های رشد بر محافظه‌کاری حسابداری با نقش تعدیلگری بیش اطمینانی مدیریت پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد، متغیر درماندگی مالی و فرصت‌های رشد بر محافظه‌کاری حسابداری تأثیر مثبت و معناداری دارند. بیش اطمینانی مدیریت بر رابطه بین درماندگی مالی و محافظه‌کاری حسابداری تأثیر معناداری ندارد ولی رابطه بین فرصت‌های رشد و محافظه‌کاری حسابداری را تعدیل کرده و تأثیر منفی و معناداری بر رابطه بین آنها دارد؛ به عبارت دیگر، مدیران با وضعیت مالی نامطلوب، چشم انداز مثبتی به وضعیت آتی شرکت نداشته و سطح محافظه‌کاری حسابداری را افزایش می‌دهند. همچنین مدیران شرکت‌های بزرگ و در حال رشد، جهت حداقل کردن هزینه‌های سیاسی و اجتماعی خود، تمایل به انتخاب رویه‌های حسابداری محافظه‌کارانه تر دارند. از طرفی مدیران بیش اطمینان، نسبت به

وضعیت آتی شرکت خوشبین بوده و سطح محافظه کاری حسابداری را کاهش می دهند. رجایی زاده و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی تأثیر بیش اطمینانی مدیریت بر کارایی سرمایه گذاری در نیروی انسانی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۸ پرداختند. برای اندازه گیری بیش اطمینانی مدیریت از مدل پیشنهادی هونگ و همکاران (۲۰۱۶) و برای کارایی سرمایه گذاری در نیروی انسانی از مدل پیشنهادی پیناک و لیلیز (۲۰۰۷) استفاده شده است. نتایج حاصله نشان می دهد که بیش اطمینانی مدیریت بر کارایی سرمایه گذاری در نیروی انسانی تأثیر معکوس و معناداری دارد.

روش تحقیق (دیمتل)

این روش بر مبنای دیاگرامها (گراف جهت دار) بنا نهاده شده که با بهره مندی از قضاوت کارشناسان در شناسایی عوامل موجود در یک سیستم و با بکارگیری اصول نظریه گرافها، به استخراج روابط تأثیرگذار یا تأثیرپذیر (روابط علی و معلولی، متقابل) عناصر پرداخته و ساختاری سلسله مراتبی و نظام مند از آنها ارائه می دهد. به طوری که شدت اثر روابط مذکور را به صورت امتیاز عددی معین می کند. روش دیمتل یک رتبه بندی از آلترناتیوها را به ما نمی دهد بلکه برای تعیین میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری معیارهای یک سیستم (که در ادبیات روش به آن عامل گفته می شود) کاربرد دارد. این روش اغلب به صورت مستقل عمل نمی کند بلکه به عنوان زیر روشی از روش های دیگر خصوصاً ANP است (پی ون و همکاران، ۲۰۱۵).

مدل پیشنهادی دیمتل

- الف- ایجاد ماتریس روابط مستقیم
- ب- نرمال سازی ماتریس
- ج- محاسبه ماتریس روابط کل
- د- رسم نمودار علی - معلولی
- و- محاسبه میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری هر یک از عوامل

گام های روش دیمتل

گام اول: ایجاد ماتریس روابط مستقیم

به کمک یکی از روش های ایده آفرینی و تفکر گروهی در خبرگان مانند طوفان فکری، فکرنویسی، دلفی یا کنفرانس، فهرستی از عوامل موجود و موثر در مسأله مورد بررسی را از نظر گروه کارشناسان سازمان استخراج کرده و در رئوس یک دیاگرام قرار دهید.

گام دوم: تعیین روابط حاکم بین عوامل با مقایسه زوجی آن‌ها

با استفاده از نظر کارشناسان روابط حاکم بر ارتباطات بین رئوس مقایسات زوجی میان عوامل که $n \times n$ را تعیین کرده و ماتریس معرف میزان تأثیر رابطه بین آن‌هاست را طبق نظر هر کارشناس (که در آن a_{ij} درجه نفوذ معیار c_j بر c_i است) تشکیل دهید.

$$Z = \begin{matrix} & \begin{matrix} c_1 & c_2 & \dots & c_n \end{matrix} \\ \begin{matrix} c_1 \\ c_2 \\ \vdots \\ c_n \end{matrix} & \begin{pmatrix} 0 & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & 0 & \dots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & 0 \end{pmatrix} \end{matrix}$$

مقدار عددی	ترجیحات (قضاوت شفاهی)
۰	No influence بدون اثرگذاری (کاملاً اثرپذیر)
۱	Very Low influence بسیار کم اثرگذار
۲	Low influence اثرگذاری کم
۳	High influence اثرگذاری زیاد
۴	Very high influence بسیار اثرگذار

گام سوم: محاسبه ماتریس مستقیم با استفاده از مقایسات زوجی گروهی

ماتریس‌های حاصل از گام قبل را بررسی کرده و وجود یا عدم وجود رابطه نهایی بین دو عامل را توسط رأی اکثریت کارشناسان (در ماتریس‌های پذیرفته شده که مطابقت بیشتری با هم دارند) تصمیم‌گیری کرده و ماتریس ارتباط مستقیم میانگین M را تشکیل دهید.

این کار بدین طریق انجام می‌شود که اگر بیش از نیمی از را صفر تشخیص داده بودند، B بر A کارشناسان شدت اثر عامل مقدار M تأیید شده و درایه متناظر در ماتریس B بر A اثر بودن صفر می‌گیرد. در غیر این صورت با توجه به توافق جمعی کارشناسان یا با استفاده از میانگین ساده نظرات، امتیاز مربوطه را تعیین و در درایه متناظرش قرار دهید.

گام چهارم: رسم دیاگرام روابط مستقیم

دیاگرام متناظر با ماتریس ارتباط مستقیم M را رسم کنید به گونه‌ای که:

الف- رأس‌های آن: عوامل

ب- کمان‌های آن: در جهات روابط مستقیم موجود بین هر دو عامل

ج- وزن هر یال: امتیاز داده شده به هر رابطه مستقیم

گام پنجم: نرمال سازی ماتریس M

جمع سطری درایه‌های ماتریس M را محاسبه کرده و معکوس بیشترین آن را در درایه‌های ماتریس M ضرب کنید. با این کار شدت نسبی حاکم بر روابط مستقیم تعیین می‌شود.

$$N = \alpha \cdot M \quad \alpha = \frac{1}{\text{Max}_i \sum_{j=1}^n a_{ij}}$$

گام ششم: محاسبه ماتریس روابط کل

در این گام ماتریس شدت نسبی موجود از روابط مستقیم و غیرمستقیم S با توجه به فرمول زیر، تشکیل می‌شود:

$$S = N + N^2 + N^3 + \dots + N^r = \frac{N(I - N^r)}{I - N} = \frac{N}{I - N} = N(I - N)^{-1}$$

$$\lim_{r \rightarrow \infty} N^r = O$$

نکته: آثار غیرمستقیم عامل‌های موجود در طول زنجیره دیاگرام اولیه به صورت پیوسته کاهش می‌یابد، لذا این اثرها به ماتریس معکوسه همگرا می‌شوند.

گام هفتم: رسم نمودار علی

R: جمع سطری درایه‌ها، برای هر عامل معرف میزان تأثیرگذاری آن بر سایر عناصر سیستم مورد بررسی است.
I: جمع ستونی درایه‌ها، برای هر عامل معرف شدت تأثیرپذیری عامل مذکور از سایر عناصر سیستم مورد بررسی است.

R+J: بردار برتری، که بردار افقی بوده و میزان تأثیر و تأثر عامل مورد نظر در سیستم است. به عبارت دیگر هرچه مقدار R+J بیشتر باشد، آن عامل تعامل بیشتری با سایر عناصر سیستم دارد لذا وزن (اهمیت) عامل در سیستم بیشتر است.

R-J: بردار ارتباط، که بردار عمودی بوده و مقدار نهایی تأثیرگذاری هر عامل بر مجموعه عناصر دیگر سیستم را نشان می‌دهد.

$$\rightarrow R > J \rightarrow R - J > 0 \rightarrow \text{عامل یک تأثیرگذار قطعی است و یک متغیر علت (اثرگذار) محسوب می‌شود}$$

$$\rightarrow R < J \rightarrow R - J < 0 \rightarrow \text{عامل یک تأثیرپذیر قطعی است و یک متغیر معلول (اثرپذیر) محسوب می‌شود}$$

بنابراین نمودار علی می‌تواند بر اساس ترسیم زوج مرتب‌های (R+J, R-J) به دست آید که درون بینی با ارزشی برای تصمیم‌گیری فرآهم می‌کند.

برای اینکار یک دستگاه مختصات دکارتی با محور طولی R+J و محور عرضی R-J رسم می‌شود که در آن موقعیت هر عامل با نقطه‌ای به مختصات (R+J, R-J) تعیین می‌گردد.

گام هشتم: مشخص نمودن سلسله مراتب یا ساختار ممکن معیارها

در این گام با مرتب کردن عوامل براساس مقادیر R و J و R+J و R-J حاصله از ماتریس S می‌توان یک ساختار و رتبه‌بندی ممکن از عوامل، به دست آورد.

گام نهم: رسم نقشه روابط شبکه

همچنین یک نقشه روابط شبکه بین عوامل قابل رسم است. جهت رسم NRM باید ارزش آستانه روابط از طریق میانگین مقادیر ماتریس S محاسبه شود. با این کار می‌توان از روابط جزئی (تمامی روابط با مقدار کوچک‌تر از آستانه در ماتریس S صرف‌نظر کرده و مقدار آن‌ها را صفر نمود یعنی آن رابطه را علی در نظر نگرفت و شبکه روابط قابل اعتنا (روابطی که مقادیر آن‌ها در ماتریس S از مقدار آستانه بزرگ‌تر باشد) را ترسیم کرد.

جامعه و نمونه آماری پژوهش

جامعه آماری این پژوهش در برگیرنده کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. دوره زمانی پژوهش از سال ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۰ در نظر گرفته شده است. همچنین در این پژوهش نمونه‌ای به حجم ۱۶۷ شرکت بر اساس معیارهای زیر از جامعه آماری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انتخاب شد: الف) با توجه به دوره زمانی دسترسی به اطلاعات (۱۳۸۹-۱۴۰۰)، شرکت قبل از سال ۱۳۸۹ در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده باشد و نام آن تا پایان سال ۱۴۰۰ از فهرست شرکت‌های یاد شده حذف نشده باشد؛ ب) برای افزایش توان همسنجی و همسان سازی شرایط شرکت‌های انتخابی، سال مالی شرکت‌ها باید به پایان اسفند ماه هر سال منتهی شود؛ پ) به دلیل شفاف نبودن مرزبندی بین فعالیت‌های عملیاتی و تأمین مالی شرکت‌های مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی و ...)، این شرکت‌ها از نمونه حذف شده‌اند.

متغیرهای پژوهش

بیش اطمینانی مدیران: رفتار مدیران از جنبه‌های مختلف در پژوهش‌های تجربی بررسی و مورد آزمون قرار می‌گیرد. یکی از جنبه‌های متفاوت عملکرد مدیران اطمینان بیش از حد آن‌ها در سرمایه‌گذاری بر روی دارایی‌ها است که به عنوان بیش اطمینانی (اعتمادی) مدیران مطرح شده است. بیش اطمینانی (اعتمادی) مدیران از طریق برآورد مدل زیر اندازه‌گیری می‌شود:

$$\Delta \text{Assets}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \Delta \text{Sales}_{it} + \varepsilon_{it}$$

در این مدل $\Delta \text{Assets}_{it}$ بیان‌گر تغییرات مجموع کل دارایی‌های سال جاری نسبت به سال قبل و ΔSales_{it} نشان‌دهنده تغییرات کل درآمدهای فروش سال جاری نسبت به سال قبل است. طبق مدل فوق آن بخش از تغییرات حجم دارایی‌ها که تحت تأثیر میزان فروش نیست، در مقادیر خطای مدل نشان داده می‌شوند. بنابراین

معیار تشخیص میزان بیش اطمینانی (اعتمادی) مدیران اندازه های مقادیر خطای حاصل از برآورد مدل است. هر چه مقادیر خطای یک مدل برای یک شرکت بالاتر باشد، میزان بیش اطمینانی (اعتمادی) مدیران بیشتر است. برای معیار دوم در این پژوهش از الگوی بیدل و همکاران (۲۰۰۹) استفاده شد. لازم به ذکر است که محاسبه این الگو به صورت مقطعی و سال - صنعت بوده است.

$$Inv_{it} = \beta_0 + \beta_1 \Delta Sales_{it-1} + \varepsilon_{it}$$

که در آن؛ Inv_{it} معیار سرمایه گذاری که از مجموع مخارج سرمایه ای و هزینه های تحقیق و توسعه منهای وجوه دریافتی ناشی از فروش دارایی های ثابت تعریف شده که با تقسیم بر میانگین کل دارایی های شرکت به دست می آید.

برای معیار سوم از معیار مالمندیر و تایت (۲۰۰۵) مبتنی بر حجم مخارج سرمایه ای استفاده کردیم. به این صورت اگر تغییرات مخارج سرمایه ای طی دوره زمانی از میانه تغییرات مخارج سرمایه ای در صنعت مورد فعالیت شرکت بیشتر باشد، مدیریت شرکت مورد نظر بیش اطمینانی داشته و عدد ۱ اختصاص می دهیم و در غیر اینصورت عدد صفر قرار می دهیم.

عوامل موثر متغیرهای مستقل پژوهش

نام متغیر کمی	تعریف عملیاتی	نسبت
ارزش شرکت	لگاریتم ارزش بازار شرکت	نسبت ارزش بازار
حاشیه سود خالص	فروش منهای سود خالص / فروش خالص	نسبت سودآوری
بازده دارایی	سود خالص / کل دارایی ها	نسبت سودآوری
سود هر سهم	سود خالص / تعداد سهام	نسبت ارزش بازار
نسبت جاری	دارایی جاری / بدهی جاری	نسبت نقدینگی
نسبت آنی	(دارایی جاری - موجودی کالا - پیش پرداخت) / بدهی جاری	نسبت نقدینگی
نسبت سرمایه در گردش	(دارایی جاری - بدهی جاری) / دارایی ها	نسبت نقدینگی
اهرم مالی	بدهی / دارایی	نسبت پوششی و اهرمی
نسبت فروش به کل موجودی ها	فروش / موجودی کالا	نسبت فعالیت
نسبت فروش به کل دارایی ها	فروش / دارایی	نسبت سودآوری
نسبت فروش به دارایی های ثابت	فروش / دارایی های ثابت	نسبت سودآوری
نسبت فروش به حساب های دریافتی	فروش / حساب های دریافتی	نسبت سودآوری
نسبت سود خالص به فروش	سود خالص / فروش خالص	نسبت سودآوری
نسبت وجه نقد به دارایی ها	وجه نقد / دارایی ها	نسبت نقدینگی
نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی ها	وجه نقد عملیاتی / دارایی ها	نسبت نقدینگی
نسبت دارایی های جاری به دارایی ها	دارایی های جاری / دارایی ها	نسبت نقدینگی
اندازه شرکت	لگاریتم طبیعی کل دارایی ها	نسبت نقدینگی

نام متغیر کمی	تعریف عملیاتی	
قیمت سهام	قیمت سهام در پایان سال	نسبت ارزش بازار
نسبت سود تقسیمی	سود تقسیمی هر سهم / سود هر سهم	نسبت ارزش بازار
نسبت سود عملیاتی	سود عملیاتی / فروش خالص	نسبت سودآوری
نسبت قیمت به سود هر سهم	قیمت هر سهم / سود هر سهم	نسبت ارزش بازار
بازده سهام	$\frac{\text{ارزش بازار شرکت در پایان سال} - \text{ارزش بازار شرکت در ابتدای سال} + \text{سود سهام مصوب} - \text{افزایش سرمایه از محل آورده نقدی و مطالبات}}{\text{ارزش بازار شرکت در ابتدای سال}}$ $\text{قیمت سهام در ابتدای سال} \times \text{تعداد سهام در ابتدای سال} = \text{ارزش بازار شرکت در ابتدای سال}$ $\text{نسبت سهام در انتهای سال} \times \text{تعداد سهام در انتهای سال} = \text{ارزش بازار شرکت در انتهای سال}$ $\text{تعداد سهام در تاریخ مجمع} \times \text{سود نقدی هر سهم} = \text{سود سهام مصوب}$ $\text{درصد افزایش سرمایه از محل آورده نقدی} = \frac{\text{افزایش سرمایه از محل آورده نقدی و مطالبات}}{\text{سرمایه اول دوره - سرمایه پایان دوره}} \times$	نسبت ارزش بازار

آمار توصیفی

در جدول ۱ آمار توصیفی متغیرهای پژوهش ارائه می‌شود:

جدول ۱-۴. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	چولگی
معیار نخست بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر تغییرات دارایی‌ها نسبت به تغییرات فروش)	۲/۶۴E-۱۷	-۰/۰۶۴۱۶۹	۶/۷۷۴۶۵۱	-۴/۷۴۸۰۲۱	۰/۴۶۹۹۰۶	۴/۵۱۲۵۸۰
معیار دوم بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر سرمایه‌گذاری)	۳/۸۶E-۱۷	-۰/۰۵۶۳۴۶	۱/۴۰۱۶۰۹	-۰/۴۹۲۷۴۲	۰/۱۸۰۹۷۵	۲/۴۶۲۳۷۳
معیار دوم بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر حجم مخارج سرمایه‌ای)	۰/۴۹۹۰۰۲	.	۱	.	۰/۵۰۰۱۲۴	۰/۰۰۳۹۹۲
ارزش شرکت	۱۴/۶۷۸۰۷	۱۴/۳۱۶۱۶	۲۱/۸۸۸۱۱	۹/۹۴۴۱۵۰	۲/۰۴۱۳۲۰	۰/۴۶۵۵۶۵
حاشیه سود خالص	۰/۸۲۵۷۶۹	۰/۸۶۸۳۳۳	۴/۴۲۴۸۳۲	-۶/۸۰۲۹۸۸	۰/۳۳۳۵۶۱	-۵/۶۹۲۵۹۸

نام متغیر	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	چولگی
بازده دارایی	۰/۱۳۴۷۴۱	۰/۱۱۰۴۱۳	۰/۶۸۱۹۷۷	-۰/۵۸۱۱۴۱	۰/۱۴۹۴۴۲	۰/۵۲۰۶۲۱
سود هر سهم	۱۰۵۴/۱۴۰	۴۹۴/۵۰۰	۶۴۳۹۵/۰۰	-۵۵۵۳/۰۰۰	۲۲۸۱/۸۵۸	۱۳/۴۵۱۹۳
نسبت جاری	۱/۶۱۰۰۳۷	۱/۳۲۰۶۸۱	۲۷/۰۹۵۴۵	۰/۲۰۹۳۷۳	۱/۳۵۲۵۶۳	۷/۷۹۳۷۸۴
نسبت آنی	۰/۹۱۶۹۱۷	۰/۷۳۶۹۳۹	۲۶/۳۰۸۲۲	۰/۰۵۷۵۸۵	۱/۱۱۴۴۷۶	۱۱/۷۱۴۷۲
نسبت سرمایه در گردش	۰/۱۵۸۸۶۷	۰/۱۶۴۶۹۱	۰/۸۳۶۸۶۸	-۰/۸۴۱۱۶۱	۰/۲۳۶۵۹۳	-۰/۲۱۲۵۴۶
اهرم مالی	۰/۵۶۸۹۲۸	۰/۵۷۰۵۶۵	۲/۰۷۷۵۰۶	۰/۰۳۱۴۳۱	۰/۲۱۴۵۴۰	۰/۴۹۳۳۲۵
نسبت فروش به کل موجودی ها	۱۲/۷۰۰۹۳	۳/۸۵۳۹۳۷	۶۲۶۵/۴۶۱	۰	۱۵۴/۰۰۷۷	۳۴/۹۹۴۱۷
نسبت فروش به کل دارایی ها	۰/۹۵۸۳۱۷	۰/۸۰۲۸۹۸	۶/۶۷۸۶۸۷	۰/۰۱۴۰۱۲	۰/۶۶۸۸۹۹	۲/۹۷۱۸۹۸
نسبت فروش به دارایی های ثابت	۶/۷۰۴۹۴۰	۴/۲۳۵۳۴۷	۱۰۸/۱۱۵۹	۰/۰۵۹۱۴۷	۸/۳۱۲۷۹۵	۴/۴۳۴۶۸۸
نسبت فروش به حسابهای دریافتی	۱۰/۲۸۴۷۸	۳/۶۳۵۸۴۵	۹۱۸/۲۷۰۷	۰	۴۰/۲۵۰۵۱	۱۵/۳۷۲۰۵
بازده سهام	۰/۹۳۷۵۱۴	۰/۳۱۳۱۴۳	۲۴/۲۵۴۲۵	-۹/۱۸۸۱۴۸	۲/۰۹۴۳۳۲	۴/۳۷۲۰۵۳
نسبت وجه نقد به دارایی ها	۰/۰۴۶۲۴۶	۰/۰۳۰۰۳۳	۰/۵۹۹۵۸۸	۰/۰۰۰۲۶۶	۰/۰۵۲۲۳۱	۳/۲۴۲۱۲۵
نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی ها	۰/۱۱۸۰۷۳	۰/۱۰۰۵۴۶	۰/۶۸۷۲۱۳	-۱/۳۱۱۷۸۹	۰/۱۴۰۷۴۸	-۰/۰۶۹۱۵۳
نسبت داراییهای جاری به داراییها	۰/۶۵۷۸۲۲	۰/۶۸۱۴۸۰	۰/۹۸۶۳۸۶	۰/۰۶۵۲۵۸	۰/۱۹۶۰۲۲	-۰/۴۹۹۳۳۲
اندازه شرکت	۱۴/۵۳۶۱۳	۱۴/۲۸۹۳۵	۲۱/۳۲۷۶۳	۱۰/۰۳۱۲۲	۱/۷۲۲۹۱۵	۰/۷۳۰۸۹۷
نسبت سود تقسیمی	۰/۵۵۹۸۲۳	۰/۵۹۸۹۶۱	۱۵/۲۲۷۲۷	-۵/۰۰۰۰	۰/۶۹۳۹۵۰	۱۰/۲۱۲۹۱
نسبت سود عملیاتی	۰/۱۸۶۷۱۵	۰/۱۶۲۳۰۰	۱/۵۳۲۳۴۸	-۲/۷۹۶۳۵۴	۰/۲۳۷۳۲۵	-۲/۳۱۳۴۶۲

میانگین محاسبه شده برای معیارهای عملکرد نشان از بازدهی های متوسط شرکت های مورد مطالعه در بازار سرمایه است. میانگین محاسبه برای نسبت اهرم مالی (بدهی) نشان از بالا بودن میزان بدهی های شرکت ها است که می تواند ناشی از تأمین مالی برون سازمانی از بانک ها و موسسات مالی و اعتباری باشد. میانگین میزان وجه نقد به دارایی ها نشان از پایین بودن جریان های نقدی در شرکت ها است. انحراف معیار و چولگی محاسبه شده برای متغیرها و تطبیق آن با توزیع نرمال نشان می دهد که پراکنش متغیرها به صورت منطقی و حول یک محور بوده و از توزیع نرمالی برخوردار هستند.

نتایج تکنیک دیمتل

در این رساله از تکنیک دیمتل جهت تعیین روابط بین متغیرهای تحقیق استفاده شده است. در این راستا ابتدا عوامل و مولفه های مذکور استخراج گردید. جهت اجرای تکنیک دیمتل، ابتدا پرسشنامه تکنیک دیمتل طراحی و بین اعضای نمونه آماری توزیع و گردآوری شد.

خبرگان میزان تاثیر یک عامل بر عامل دیگری را و به منظور سنجش شدت تاثیر عامل بر یکدیگر بر اساس متغیرهای کلامی جدول ۳ مشخص می کنند.

جدول ۲. عوامل موثر

ردیف	عوامل
۱	معیار نخست بیش اطمینانی
۲	معیار دوم بیش اطمینانی
۳	معیار سوم بیش اطمینانی
۴	ارزش شرکت
۵	حاشیه سود خالص
۶	بازده دارایی
۷	سود هر سهم
۸	نسبت جاری
۹	نسبت آبی
۱۰	نسبت سرمایه در گردش
۱۱	اهرم مالی
۱۲	نسبت فروش به کل موجودی ها
۱۳	نسبت فروش به کل دارایی ها
۱۴	نسبت فروش به دارایی های ثابت
۱۵	نسبت فروش به حسابهای دریافتنی
۱۶	بازده سهام
۱۷	نسبت وجه نقد به دارایی ها
۱۸	نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی ها
۱۹	نسبت داراییهای جاری به داراییها
۲۰	اندازه شرکت
۲۱	نسبت سود تقسیمی
۲۲	نسبت سود عملیاتی
۲۳	نسبت قیمت به سود هر سهم

جدول ۳. طیف ۵ درجه‌ای نحوه تعیین میزان تاثیر هر معیار را بر سایر معیارها

بدون تاثیر	تاثیر خیلی کم	تاثیر کم	تاثیر زیاد	تاثیر خیلی زیاد
۰	۱	۲	۳	۴

برای بررسی عوامل از نظر خبرگان استفاده شده است که در ادامه جداول مقایسه زوجی خبرگان قابل مشاهده می‌باشد. در این ماتریس x_{ij} نظر هر خبره می‌باشد و $(i = 1, 2, 3, \dots, n)$ برابر صفر می‌باشد. (قطر اصلی صفر است). برای در نظر گرفتن نظر همه خبرگان طبق رابطه زیر از آن‌ها میانگین حسابی می‌گیریم.

$$z = \frac{x^1 + x^2 + x^3 + \dots + x^p}{p}$$

رابطه میانگین حسابی

در این رابطه p تعداد خبرگان و X^1, X^2, X^p به ترتیب ماتریس مقایسه زوجی خبره ۱، خبره ۲ و خبره p می باشد. برای نرمال کردن ماتریس ارتباط مستقیم از فرمول زیر استفاده می شود. برای محاسبه k ابتدا جمع تمامی سطرها و ستون ها محاسبه می شود. بزرگترین عدد حاصل را با K نمایش می دهند. تمامی اعداد ماتریس ارتباط مستقیم بر K تقسیم می شود.

برای محاسبه ماتریس ارتباط کامل ابتدا یک ماتریس یکه یا همانی تشکیل شده و ماتریس حاصل معکوس گردید. در نهایت ماتریس معکوس شده را در ماتریس نرمال ضرب ماتریسی کنید. جهت بدست آوردن ماتریس ارتباط کامل یا T ، از رابطه زیر استفاده می گردد:

$$T = X + X^2 + \dots + X^k = X(i + X + X^2 + \dots + X^{k-1})(1 - X)(1 - X)^{-1} \\ = X(1 - X^k)(1 - X)^{-1}$$

با شرط اینکه $\lim_{k \rightarrow \infty} X^k = [0]_{n \times n}$ ، ماتریس رابطه کلی از طریق معادله ذیل به دست می آید.

$$T = X(I - X)^{-1}$$

جدول ۴. ماتریس روابط کلی بین عوامل

عامل	معیار نخست بیش اطمینانی	معیار دوم بیش اطمینانی	معیار سوم بیش اطمینانی	ارزش شرکت	حاشیه سود خالص	بازده دارایی	سود هر سهم	نسبت جاری
معیار نخست بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر تغییرات دارایی ها نسبت به تغییرات فروش)	۲۴.۱۰	۲۵.۱۹	۲۵.۶۲	۲۵.۴۶	۲۶.۲۲	۲۴.۲۱	۲۵.۷۱	۲۲.۱۰
معیار دوم بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر سرمایه گذاری)	۲۶.۱۰	۲۲.۷۰	۲۴.۹۴	۲۵.۶۲	۲۵.۰۶	۲۲.۷۹	۲۵.۱۸	۲۰.۸۹
معیار سوم بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر حجم مخارج سرمایه ای)	۲۵.۰۵	۲۵.۱۰	۲۲.۶۸	۲۵.۹۷	۲۵.۸۱	۲۳.۹۶	۲۵.۱۱	۲۲.۲۹
ارزش شرکت	۲۷.۳۶	۲۶.۰۴	۲۶.۱۷	۲۴.۸۳	۲۶.۷۶	۲۳.۸۰	۲۶.۶۶	۲۱.۶۳
حاشیه سود خالص	۲۲.۵۶	۲۱.۰۵	۲۱.۹۱	۲۲.۰۸	۲۰.۲۷	۲۰.۱۲	۲۱.۶۹	۱۸.۳۹

عامل	معیار نخست بیش اطمینانی	معیار دوم بیش اطمینانی	معیار سوم بیش اطمینانی	ارزش شرکت	حاشیه سود خالص	بازده دارایی	سود هر سهم	نسبت جاری
بازده دارایی	۲۵.۵۱	۲۵.۱۶	۲۴.۵۴	۲۶.۵۲	۲۵.۹۸	۲۱.۵۱	۲۴.۹۸	۲۱.۷۵
سود هر سهم	۲۴.۸۰	۲۳.۲۸	۲۴.۴۴	۲۴.۴۲	۲۵.۰۱	۲۳.۴۱	۲۲.۷۶	۲۲.۱۶
نسبت جاری	۲۳.۸۹	۲۴.۳۴	۲۲.۷۷	۲۳.۹۶	۲۵.۲۷	۲۱.۵۴	۲۳.۳۴	۱۸.۸۷
نسبت آبی	۲۷.۱۳	۲۵.۴۵	۲۴.۸۷	۲۶.۱۳	۲۵.۶۰	۲۳.۴۴	۲۴.۹۵	۲۰.۶۱
نسبت سرمایه در گردش	۲۵.۰۹	۲۳.۴۹	۲۳.۵۹	۲۶.۱۱	۲۵.۴۱	۲۳.۳۲	۲۴.۵۶	۲۱.۴۶
اهرم مالی	۲۲.۲۳	۲۲.۹۴	۲۲.۶۳	۲۲.۶۱	۲۲.۵۴	۲۱.۲۱	۲۱.۷۹	۱۸.۵۶
نسبت فروش به کل موجودی ها	۲۵.۴۲	۲۳.۰۸	۲۳.۷۳	۲۵.۱۲	۲۴.۸۶	۲۲.۵۳	۲۴.۷۱	۲۲.۵۷
نسبت فروش به کل دارایی ها	۲۵.۴۲	۲۵.۰۵	۲۳.۵۲	۲۵.۳۳	۲۵.۳۵	۲۳.۴۰	۲۴.۳۴	۲۰.۹۹
نسبت فروش به دارایی های ثابت	۲۴.۶۲	۲۳.۳۹	۲۴.۰۸	۲۵.۱۵	۲۵.۱۴	۲۲.۳۳	۲۳.۶۲	۲۰.۰۵
نسبت فروش به حسابهای دریافتی	۲۶.۳۴	۲۴.۳۷	۲۴.۸۳	۲۵.۹۵	۲۵.۰۵	۲۳.۲۸	۲۵.۳۲	۲۱.۱۸
بازده سهام	۲۵.۵۲	۲۵.۷۳	۲۴.۵۳	۲۶.۵۶	۲۵.۶۶	۲۳.۶۴	۲۶.۰۹	۲۲.۲۵
نسبت وجه نقد به دارایی ها	۲۴.۲۶	۲۳.۰۱	۲۲.۹۶	۲۵.۱۲	۲۴.۸۰	۲۱.۹۵	۲۴.۵۲	۲۱.۲۶
نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی ها	۲۵.۳۸	۲۴.۴۴	۲۴.۳۹	۲۶.۲۳	۲۶.۴۴	۲۳.۱۴	۲۵.۷۸	۲۲.۰۱
نسبت داراییهای جاری به داراییها	۲۵.۸۳	۲۵.۴۴	۲۴.۸۵	۲۶.۴۸	۲۶.۳۳	۲۴.۰۹	۲۵.۸۳	۲۲.۷۹
اندازه شرکت	۲۵.۴۵	۲۵.۱۷	۲۵.۰۳	۲۵.۳۹	۲۴.۶۹	۲۲.۸۹	۲۴.۹۲	۲۲.۲۹
نسبت سود تقسیمی	۲۶.۰۵	۲۴.۵۳	۲۴.۹۷	۲۵.۴۹	۲۴.۷۹	۲۲.۶۵	۲۴.۷۱	۲۱.۴۰
نسبت سود عملیاتی	۲۳.۶۹	۲۲.۱۶	۲۲.۸۱	۲۳.۹۹	۲۴.۰۳	۲۰.۹۳	۲۳.۵۷	۲۰.۲۱
نسبت قیمت به سود هر سهم	۲۷.۲۱	۲۶.۷۴	۲۵.۷۶	۲۸.۰۷	۲۷.۵۲	۲۵.۳۵	۲۶.۶۴	۲۲.۰۱

ادامه جدول ۴.

عامل	نسبت آبی	نسبت سرمایه در گردش	اهرم مالی	نسبت فروش به کل موجودی ها	نسبت فروش به کل دارایی ها	نسبت فروش به دارایی های ثابت	نسبت فروش به حسابهای دریافتی	بازده سهام
معیار نخست بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر	۲۷.۲۶	۲۴.۴۶	۲۵.۱۹	۲۴.۶۷	۲۶.۲۵	۲۳.۵۸	۲۵.۷۳	۲۴.۱۰

عامل	نسبت آتی	نسبت سرمایه در گردش	اهرم مالی	نسبت فروش به کل موجودی ها	نسبت فروش به کل دارایی ها	نسبت فروش به دارایی های ثابت	نسبت فروش به حسابهای دریافتنی	بازده سهام
تغییرات دارایی ها نسبت به تغییرات فروش)								
معیار دوم بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر سرمایه گذاری)	۲۶.۴۶	۲۳.۷۸	۲۴.۴۸	۲۴.۵۰	۲۴.۶۰	۲۳.۷۷	۲۵.۳۴	۲۳.۵۸
معیار سوم بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر حجم مخارج سرمایه ای)	۲۶.۹۷	۲۴.۲۱	۲۴.۰۲	۲۵.۲۷	۲۵.۰۹	۲۳.۱۷	۲۴.۰۳	۲۳.۸۶
ارزش شرکت	۲۸.۷۶	۲۴.۸۵	۲۵.۹۳	۲۶.۱۷	۲۶.۲۶	۲۴.۰۸	۲۶.۰۸	۲۴.۸۰
حاشیه سود خالص	۲۳.۸۸	۲۰.۷۹	۲۱.۶۶	۲۳.۵۵	۲۱.۹۵	۲۰.۵۱	۲۱.۵۴	۲۱.۲۱
بازده دارایی	۲۶.۴۹	۲۳.۵۲	۲۴.۴۹	۲۴.۸۵	۲۵.۷۰	۲۳.۰۴	۲۵.۵۵	۲۳.۳۹
سود هر سهم	۲۶.۹۱	۲۲.۹۲	۲۴.۵۸	۲۴.۴۳	۲۴.۳۷	۲۳.۳۸	۲۴.۳۳	۲۳.۳۶
نسبت جاری	۲۶.۲۷	۲۲.۱۸	۲۳.۲۸	۲۳.۸۹	۲۴.۲۷	۲۲.۴۷	۲۳.۹۱	۲۲.۷۹
نسبت آتی	۲۵.۰۲	۲۴.۵۹	۲۴.۵۶	۲۵.۹۲	۲۶.۲۲	۲۴.۰۷	۲۴.۴۱	۲۳.۴۸
نسبت سرمایه در گردش	۲۵.۸۴	۲۱.۴۱	۲۳.۱۵	۲۴.۴۶	۲۴.۴۲	۲۲.۴۶	۲۴.۷۹	۲۲.۶۲
اهرم مالی	۲۳.۷۸	۲۱.۶۰	۲۰.۱۰	۲۲.۸۱	۲۲.۴۹	۲۰.۹۰	۲۲.۷۳	۲۱.۹۶
نسبت فروش به کل موجودی ها	۲۵.۸۳	۲۳.۱۱	۲۲.۹۶	۲۲.۲۸	۲۵.۱۳	۲۲.۶۶	۲۴.۹۳	۲۲.۶۴
نسبت فروش به کل دارایی ها	۲۶.۳۲	۲۳.۱۲	۲۳.۲۹	۲۴.۵۷	۲۲.۵۹	۲۲.۷۹	۲۴.۵۶	۲۲.۹۴
نسبت فروش به دارایی های ثابت	۲۵.۱۹	۲۳.۲۹	۲۲.۶۹	۲۴.۲۱	۲۳.۹۱	۲۰.۶۹	۲۳.۳۹	۲۳.۶۹
نسبت فروش به حسابهای دریافتنی	۲۷.۳۵	۲۵.۰۱	۲۴.۹۸	۲۴.۶۲	۲۵.۱۱	۲۳.۱۵	۲۳.۰۳	۲۴.۰۴
بازده سهام	۲۷.۹۸	۲۴.۴۷	۲۴.۶۸	۲۴.۵۰	۲۴.۹۷	۲۳.۵۹	۲۵.۱۶	۲۲.۱۸
نسبت وجه نقد به دارایی ها	۲۵.۵۹	۲۳.۴۹	۲۳.۶۹	۲۴.۳۹	۲۳.۹۴	۲۲.۶۱	۲۴.۱۶	۲۲.۹۹
نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی ها	۲۷.۶۴	۲۴.۷۰	۲۴.۹۲	۲۵.۱۶	۲۴.۴۸	۲۳.۰۹	۲۴.۸۵	۲۳.۶۳
نسبت داراییهای جاری به داراییها	۲۶.۹۹	۲۴.۷۱	۲۴.۰۳	۲۵.۸۷	۲۵.۱۲	۲۴.۲۵	۲۵.۴۸	۲۳.۸۶
اندازه شرکت	۲۷.۱۷	۲۳.۳۵	۲۴.۴۳	۲۴.۴۵	۲۵.۳۱	۲۳.۳۹	۲۴.۷۵	۲۳.۱۸
نسبت سود تقسیمی	۲۵.۸۱	۲۲.۸۹	۲۴.۳۴	۲۵.۲۷	۲۴.۸۴	۲۳.۱۲	۲۳.۷۷	۲۴.۳۹
نسبت سود عملیاتی	۲۵.۵۴	۲۶.۲۲	۲۲.۹۴	۲۲.۷۵	۲۳.۰۲	۲۲.۴۹	۲۳.۲۸	۲۲.۸۵

عامل	نسبت آنی	نسبت سرمایه در گردش	اهرم مالی	نسبت فروش به کل موجودی‌ها	نسبت فروش به کل دارایی‌ها	نسبت فروش به دارایی‌های ثابت	نسبت فروش به حسابهای دریافتی	بازده سهام
نسبت قیمت به سود هر سهم	۲۸.۷۵	۲۶.۰۳	۲۵.۳۳	۲۷.۰۵	۲۶.۶۱	۲۴.۹۲	۲۶.۶۲	۲۵.۲۹

ادامه جدول ۴.

عامل	نسبت وجه نقد به دارایی‌ها	نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی‌ها	نسبت داراییهای جاری به داراییها	اندازه شرکت	نسبت سود تقسیمی	نسبت سود عملیاتی	نسبت قیمت به سود هر سهم
معیار نخست بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر تغییرات دارایی‌ها نسبت به تغییرات فروش)	۲۴.۰۲	۲۵.۱۵	۲۵.۶۸	۲۵.۳۰	۲۵.۱۹	۲۷.۲۹	۲۷.۰۶
معیار دوم بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر سرمایه گذاری)	۲۴.۲۵	۲۴.۴۹	۲۴.۶۱	۲۵.۳۰	۲۵.۰۱	۲۵.۰۸	۲۷.۱۹
معیار سوم بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر حجم مخارج سرمایه ای)	۲۴.۳۳	۲۴.۷۲	۲۴.۶۹	۲۳.۹۴	۲۴.۹۹	۲۶.۱۱	۲۷.۲۹
ارزش شرکت	۲۵.۴۹	۲۶.۰۹	۲۵.۵۱	۲۴.۸۸	۲۵.۵۶	۲۷.۳۰	۲۷.۹۶
حاشیه سود خالص	۲۰.۰۳	۲۱.۰۵	۲۰.۱۲	۲۰.۸۱	۲۲.۰۹	۲۱.۳۴	۲۲.۶۲
بازده دارایی	۲۴.۲۲	۲۴.۲۶	۲۴.۸۹	۲۵.۱۰	۲۵.۵۲	۲۶.۷۳	۲۶.۴۶
سود هر سهم	۲۴.۱۴	۲۳.۸۲	۲۴.۶۹	۲۴.۸۸	۲۵.۱۴	۲۶.۱۳	۲۶.۱۷
نسبت جاری	۲۲.۶۴	۲۳.۰۸	۲۲.۹۵	۲۳.۷۱	۲۴.۱۲	۲۵.۳۸	۲۵.۸۷
نسبت آنی	۲۳.۹۴	۲۵.۰۷	۲۵.۴۹	۲۴.۸۸	۲۵.۱۲	۲۶.۵۱	۲۶.۰۴
نسبت سرمایه در گردش	۲۲.۵۳	۲۲.۹۲	۲۴.۱۵	۲۳.۷۹	۲۴.۲۱	۲۴.۴۸	۲۶.۶۹
اهرم مالی	۲۲.۴۳	۲۱.۴۹	۲۲.۲۳	۲۱.۹۴	۲۲.۷۴	۲۲.۶۶	۲۵.۱۳
نسبت فروش به کل موجودی‌ها	۲۲.۶۷	۲۲.۸۹	۲۴.۱۵	۲۳.۴۳	۲۴.۷۲	۲۵.۹۸	۲۵.۲۲
نسبت فروش به کل دارایی‌ها	۲۳.۷۶	۲۳.۸۱	۲۳.۹۳	۲۳.۳۹	۲۴.۱۷	۲۵.۵۱	۲۶.۰۸

عامل	نسبت وجه نقد به دارایی ها	نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی ها	نسبت داراییهای جاری به داراییها	اندازه شرکت	نسبت سود تقسیمی	نسبت سود عملیاتی	نسبت قیمت به سود هر سهم
نسبت فروش به دارایی های ثابت	۲۲.۲۵	۲۳.۷۷	۲۴.۶۶	۲۳.۷۲	۲۴.۵۱	۲۵.۲۷	۲۵.۱۷
نسبت فروش به حسابهای دریافتی	۲۴.۳۷	۲۵.۱۱	۲۴.۷۴	۲۴.۵۰	۲۴.۳۸	۲۶.۱۲	۲۶.۲۳
بازده سهام	۲۴.۲۴	۲۵.۱۹	۲۴.۹۶	۲۴.۵۹	۲۵.۳۹	۲۵.۸۱	۲۷.۲۱
نسبت وجه نقد به دارایی ها	۲۱.۱۴	۳۴.۲۶	۲۳.۰۲	۲۳.۱۸	۲۴.۵۴	۲۴.۹۳	۲۵.۳۷
نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی ها	۲۴.۸۰	۲۲.۷۴	۲۵.۱۶	۲۴.۲۵	۲۵.۸۲	۲۶.۰۳	۲۶.۶۹
نسبت داراییهای جاری به داراییها	۲۳.۵۳	۲۴.۳۳	۲۲.۱۳	۲۵.۴۵	۲۵.۸۶	۲۶.۷۱	۲۶.۷۸
اندازه شرکت	۲۳.۸۶	۲۴.۶۲	۲۴.۰۲	۲۲.۴۲	۲۴.۷۹	۲۵.۹۷	۲۷.۳۵
نسبت سود تقسیمی	۲۳.۵۷	۲۴.۷۱	۲۴.۶۷	۲۴.۷۹	۲۲.۹۹	۲۶.۰۸	۲۷.۰۹
نسبت سود عملیاتی	۲۱.۴۱	۲۲.۹۱	۲۳.۰۶	۲۲.۶۵	۲۳.۲۴	۲۲.۲۴	۲۴.۹۳
نسبت قیمت به سود هر سهم	۲۵.۳۹	۲۶.۷۶	۲۶.۳۹	۲۵.۲۵	۲۷.۳۸	۲۷.۵۰	۲۶.۲۳

گام بعدی به دست آوردن مجموع سطرها و ستونهای ماتریس T است. مجموع سطرها و ستونها با توجه به روابط زیر به دست می آید.

$$(D_i)_{n \times 1} = \left[\sum_{j=1}^n T_{ij} \right]_{n \times 1}$$

$$R_i = \left[\sum_{i=1}^n T_{ij} \right]_{1 \times n}$$

که D (اثرگذاری) و R (اثرپذیری) به ترتیب ماتریس $n \times 1$ و $1 \times n$ هستند. در مرحله بعدی میزان اهمیت شاخصها $(D_i + R_i)$ و رابطه میان عوامل یا میزان اثرگذاری و اثرپذیری خالص با $(D_i - R_i)$ مشخص می گردد. اگر $(D_i - R_i) > 0$ باشد عوامل مربوطه اثرگذار (علی) و اگر $(D_i - R_i) < 0$ باشد عوامل مربوطه اثرپذیر (معلول) است. جدول مقدار $(D_i + R_i)$ و $(D_i - R_i)$ را نشان می دهد.

جدول ۴. مقادیر D ، R ، $D+R$ ، $D-R$ مربوط به عوامل

نوع عامل	$D-R$	رتبه اهمیت	$D+R$	R	D	عامل
اثربخیز (معلول)	-۳۹.۹۹۷	۳	۱۱۶۳.۳۷۱	۶۰۱.۶۸۴	۵۶۱.۶۸۷	معیار نخست بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر تغییرات دارایی‌ها نسبت به تغییرات فروش)
اثربخیز (معلول)	-۰.۸۴۲	۱۷	۱۱۲۴.۳۶۰	۵۶۲.۶۰۱	۵۶۱.۷۵۹	معیار دوم بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر سرمایه گذاری)
اثربگذار (علی)	۲۹.۶۷۴	۷	۱۱۵۱.۶۸۹	۵۶۱.۰۰۷	۵۹۰.۶۸۲	معیار سوم بیش اطمینانی (معیار مبتنی بر حجم مخارج سرمایه ای)
اثربگذار (علی)	۲۹.۰۴۷	۱۸	۱۱۲۴.۳۲۹	۵۷۴.۶۴۱	۵۷۶.۶۸۸	ارزش شرکت
اثربخیز (معلول)	-۳۱.۴۴۴	۱۴	۱۱۲۹.۹۳۸	۵۸۰.۶۹۱	۵۴۹.۲۴۷	حاشیه سود خالص
اثربخیز (معلول)	-۴.۳۶۷	۱۲	۱۱۳۶.۱۵۲	۵۷۰.۲۵۹	۵۶۵.۸۹۲	بازده دارایی
اثربگذار (علی)	۶.۸۳۳	۱	۱۱۹۴.۱۱۶	۵۹۳.۶۴۲	۶۰۰.۴۷۵	سود هر سهم
اثربگذار (علی)	۲۴.۲۴۷	۱۹	۱۱۱۲.۳۶۶	۵۴۴.۰۶۰	۵۶۸.۳۰۶	نسبت جاری
اثربخیز (معلول)	-۲۹.۰۸۲	۹	۱۱۴۹.۸۰۹	۵۸۹.۴۴۵	۵۶۰.۳۶۳	نسبت آتی
اثربگذار (علی)	۹.۷۷۸	۱۳	۱۱۳۲.۵۹۷	۵۶۱.۴۰۹	۵۷۱.۱۸۷	نسبت سرمایه در گردش
اثربخیز (معلول)	-۱۰.۱۱۸	۲۰	۱۱۱۲.۲۶۹	۵۶۱.۱۹۳	۵۵۱.۰۷۵	اهرم مالی
اثربگذار (علی)	۱.۵۰۷	۵	۱۱۵۸.۸۲۹	۵۷۸.۶۶۱	۵۸۰.۱۶۸	نسبت فروش به کل موجودی‌ها
اثربگذار (علی)	۲۳.۶۱۸	۲۲	۱۱۰۹.۷۸۶	۵۴۳.۰۸۴	۵۶۶.۷۰۲	نسبت فروش به کل دارایی‌ها
اثربخیز (معلول)	-۱.۴۹۷	۲۱	۱۱۱۰.۶۸۱	۵۵۶.۰۸۹	۵۵۴.۵۹۲	نسبت فروش به دارایی‌های ثابت
اثربگذار (علی)	۱۹.۰۵۶	۶	۱۱۵۲.۵۸۶	۵۶۶.۷۶۵	۵۸۵.۸۲۱	نسبت فروش به حسابهای دریافتنی

نوع عامل	D - R	رتبه اهمیت	D + R	R	D	عامل
اثرپذیر (معلول)	-۷.۵۶۱	۴	۱۱۶۰.۰۸۲	۵۸۳.۸۲۲	۵۷۶.۲۶۰	بازده سهام
اثرپذیر (معلول)	-۵.۱۰۲	۲۳	۱۰۸۷.۳۶۷	۵۴۶.۲۳۵	۵۴۱.۱۳۳	نسبت وجه نقد به دارایی ها
اثرپذیر (معلول)	-۲۳.۰۴۲	۱۱	۱۱۴۱.۴۰۶	۵۸۲.۲۲۴	۵۵۹.۱۸۲	نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی ها
اثرگذار (علی)	۵۶.۳۹۱	۲	۱۱۷۲.۶۳۰	۵۵۸.۱۲۰	۶۱۴.۵۱۱	نسبت داراییهای جاری به داراییها
اثرپذیر (معلول)	-۲۸.۷۴۹	۱۵	۱۱۲۹.۱۶۷	۵۷۸.۹۵۸	۵۵۰.۲۰۹	اندازه شرکت
اثرپذیر (معلول)	-۱۰.۱۶۲	۱۰	۱۱۴۵.۸۷۲	۵۷۸.۰۱۷	۵۶۷.۸۵۵	نسبت سود تقسیمی
اثرپذیر (معلول)	-۴.۰۹۱	۱۶	۱۱۲۵.۱۷۸	۵۶۴.۶۳۴	۵۶۰.۵۴۴	نسبت سود عملیاتی
اثرپذیر (معلول)	-۴.۰۹۷	۸	۱۱۵۱.۳۹۹	۵۷۷.۷۴۸	۵۷۳.۶۵۱	نسبت قیمت به سود هر سهم

بحث و نتیجه گیری

بیش اعتمادی یکی از مفاهیم مهم رفتاری در تئوری‌های مالی و روانشناسی است. بیش اعتمادی باعث می‌شود انسان دانش و مهارت خود را بیش از حد و ریسک‌ها را کمتر از حد تخمین زده و احساس کند روی مسائل و رویدادها کنترل دارد در حالی که ممکن است در واقعیت به این صورت نباشد (فلاح شمس و همکاران، ۱۳۸۹). در مبانی تئوری اعتماد به نفس کاذب نشان داده شده است که تأثیر قابل توجهی بر روی تصمیم‌گیری شرکت‌های بزرگ دارد. مدیران بیش اطمینان احتمال و تأثیر رویدادهای مطلوب را بر جریان‌های نقدی شرکت بیشتر از واقعیت تخمین می‌زنند و آن را برای رویدادهای منفی کمتر از واقعیت ارزیابی می‌کنند بنابراین در هنگام تصمیم‌گیری در پرداخت بدهی‌های شرکت بدهی کوتاه‌مدت را انتخاب می‌کنند (هیتون، ۲۰۱۶). برخورداری از ویژگی بیش اطمینانی در مدیران بر نحوه شناسایی سود و زیان و مبلغ دفتری دارایی‌ها و بدهی‌ها تأثیر می‌گذارد مدیران بیش اطمینان، بازده آتی پروژه‌های سرمایه‌گذاری شرکت را بیشتر برآورد می‌کنند. بنابراین ممکن است شناسایی زیان را به تأخیر بیندازند و برآوردهای خوش‌بینانه‌ای در تعیین ارزش دارایی‌های جاری یا بلندمدت داشته باشند (رامشه و ملانظری، ۱۳۹۳). پیش‌بینی فرآیندی است، که مجموعه‌ای از فعالیت‌هایی را که منجر به پیش‌گویی درباره رویدادهای آتی، با میزانی از ابهام، در وقوع آن‌ها می‌شود، در بر می‌گیرد. پیش‌بینی در واقع جزء جدایی‌ناپذیر فرایند تصمیم‌گیری است. با توجه به اینکه مهم‌ترین هدف حسابداری، ارائه اطلاعات مفید برای عموم استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی، برای تصمیم‌گیری‌های بهینه، بیان شده است. اهمیت موضوع به این دلیل است که، اعتماد به نفس کاذب مدیر می‌تواند بر تصمیمات تأمین مالی شرکت اثرگذار باشد و بنا بر پژوهش‌های

انجام‌شده، تأثیر بیش اطمینانی مدیریت در بلندمدت بر ریسک گزارشگری مالی شرکت‌ها نشان داده شده است (الشاندیدیا و همکاران، ۲۰۱۸). مدیران بیش‌اطمینان در نتیجه این باور که آن‌ها اطلاعات ویژه‌ای در اختیار دارند و دیگران از آن بی‌بهره‌اند، دقت اطلاعات و به تبع آن، سودها و جریان‌های نقدی آتی واحد تجاری خود را بیش‌ازحد تخمین می‌زنند و چشم‌انداز مثبتی از ریسک و بازده آتی شرکت دارند. مدیران بیش‌اطمینان احتمال و تأثیر رویدادهای مطلوب را بر جریان‌های نقدی شرکت بیشتر از واقعیت تخمین می‌زنند و آن را برای رویدادهای منفی کمتر از واقعیت ارزیابی می‌کنند. معمولاً افراد در مورد اخباری که به نظرشان درست می‌آید، بدون توجه به موثق بودن منبع، اطمینان کرده و بر اساس آن، به نتیجه‌گیری‌های با اطمینانی اقدام می‌کنند. آن‌ها به اطلاع آینده که با باورهای موجودشان سازگار است، وزن بیشتری می‌دهند و به اطلاع آینده می‌بالند که باورهایشان را حمایت می‌کند و اطلاع آینده‌ای را که با باورهایشان همخوانی ندارد، از بین می‌برند. در ادبیات مالی، مدیر بیش‌اطمینان مدیری است که به صورت سیستمی بازده‌های آتی پروژه‌های شرکت را بیش برآورد می‌کند. چنین مدیری به صورت سیستمی احتمال و اثر رویدادهای مطلوب روی جریان‌های نقدی شرکت را بیش برآورد کرده و احتمال و اثر رویدادهای نامطلوب را کم تخمین می‌زند. یکی از اولین کاربردهای این مفهوم در ادبیات مالی توسط رل (۱۹۸۶) مطرح شد. وی بیان می‌کند بیش اطمینانی مدیریت یکی از علل درگیر شدن مدیران در فرآیندهای تحصیل نامناسب و بیش پرداخت برای شرکت‌های هدف است. هیتون (۲۰۰۲) نشان داد مدیران خوش‌بین، پروژه‌ها و حقوق صاحبان سهام شرکت را بیش ارزش‌گذاری می‌کنند. آن‌ها پروژه‌های باارزش فعلی منفی را به اشتباه به عنوان سرمایه‌گذاری‌های باارزش فعلی مثبت شناسایی کرده و در آن‌ها سرمایه‌گذاری می‌کنند. به طور خلاصه مرور ادبیات نشان می‌دهد که بیش اطمینانی، سیاست‌های سرمایه‌گذاری، تأمین مالی، تقسیم سود شرکت و... را تحت تأثیر قرار می‌دهد. پژوهش‌های اخیر در حسابداری مفاهیم بیش اطمینانی را برای پیش‌بینی‌های سود مدیریت و گزارشگری اشتباه یا تقلب نیز آزمون کرده‌اند.

هدف اصلی پژوهش اولویت بندی عوامل موثر بر اطمینان بیش از حد مدیران است. بررسی یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از منظر اهمیت عوامل، سود هر سهم در رتبه اول و نسبت وجه نقد به دارایی‌ها در رتبه آخر است. از طرفی عوامل نسبت داراییهای جاری به داراییها، معیار نخست بیش اطمینانی، بازده سهام، نسبت فروش به کل موجودی‌ها، نسبت فروش به حسابهای دریافتنی، معیار سوم بیش اطمینانی، نسبت قیمت به سود هر سهم، نسبت آتی، نسبت سود تقسیمی، نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی‌ها، بازده دارایی، نسبت سرمایه در گردش، حاشیه سود خالص، اندازه شرکت، نسبت سود عملیاتی، معیار دوم بیش اطمینانی، ارزش شرکت، نسبت جاری، اهرم مالی، نسبت فروش به دارایی‌های ثابت و نسبت فروش به کل دارایی‌ها در رتبه‌های دوم تا بیست و دوم می‌باشند. از طرفی، عوامل معیار سوم بیش اطمینانی، ارزش شرکت، سود هر سهم، نسبت جاری، نسبت سرمایه در گردش، نسبت فروش به کل موجودی‌ها، نسبت فروش به کل دارایی‌ها، نسبت فروش به حسابهای دریافتنی، نسبت داراییهای جاری به داراییها جزء عوامل اثرگذار یا علی هستند که بر سایر عوامل تأثیر می‌گذارند. از بین این عوامل، نسبت داراییهای جاری به داراییها بیشترین و نسبت فروش به کل موجودی‌ها کمترین اثر را بر معلول‌ها دارند. عوامل معیار نخست بیش اطمینانی، معیار دوم بیش اطمینانی، حاشیه سود خالص، بازده دارایی، نسبت آتی،

اهرم مالی، نسبت فروش به دارایی های ثابت، بازده سهام، نسبت وجه نقد به دارایی ها، نسبت وجه نقد عملیاتی به دارایی ها، اندازه شرکت، نسبت سود تقسیمی، نسبت سود عملیاتی و نسبت قیمت به سود هر سهم جزء عوامل اثرپذیر یا معلول هستند که از بین آنها عامل معیار نخست بیش اطمینانی بیشترین تأثیر و معیار دوم بیش اطمینانی کمترین تأثیر را از عوامل علی می پذیرند.

در راستای یافته های حاصل از پژوهش پیشنهاد می شود:

(۱) در طبقه بندی ذی نفعان:

الف- سازمان های قانون گذار مانند سازمان بورس و اوراق بهادار و سازمان حسابرسی برای پیشگیری از مخاطرات ناشی از بیش اطمینانی مدیران و کمک به سرمایه گذاران برای اتخاذ تصمیم های بهینه، می توانند با انتشار دستورالعمل های مرتبط، شرکت های پذیرفته شده را ملزم به ارائه صورت عملکرد مالی میان دوره ای کنند. ب- به شرکت ها پیشنهاد می شود که مکانیزم های نظارتی را برای چگونگی و محل مصرف منابع داخلی از جمله سود انباشته برقرار کنند زیرا منابع داخلی ریسک کمتری برای شرکت دارد و مدیران در اولین گزینه جهت گسترش سرمایه گذاری منابع داخلی شرکت را انتخاب می کنند. لازم به ذکر است هنگام اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاری، در کنار سایر متغیرهای مالی، ویژگیهای شخصیتی مدیران و نقش این ویژگیها در تصمیمگیری های شرکت نظیر سرمایه گذاری در هزینه های پژوهش و توسعه را مدنظر قرار دهند.

(۲) در طبقه بندی کیفیت حسابرسی

الف- به حسابرسان پیشنهاد می شود وقوع تجدید آرایه در سال های متمادی و تجدید آرایه های با اهمیت را به عنوان نشانه هایی از ضعف سیستم گزارشگری مالی شرکت ها مورد توجه قرار دهند. نتایج حاصل از مدیریت سود شواهدی از خطرات بیش اطمینانی مدیریت را برای سرمایه گذاران و اعتباردهندگان فراهم می کند تا هنگام اتخاذ تصمیم های سرمایه گذاری خود به رابطه متغیرهای بیش اطمینانی و دستکاری سود توجه کنند. ب- به سازمان بورس اوراق بهادار پیشنهاد می شود قوانین و مقرراتی را اتخاذ کنند تا در جهت حمایت از حقوق ذی نفعان، بیش اطمینانی مدیران در شرکتها تعدیل شود و بدین ترتیب موجبات شفاف سازی اطلاعاتشان و درک بهتر عملکردشان فراهم شود. پ- یکی از پیامدهای ضمنی بیش اطمینانی، عدم وجود آینده نگری واقعی است. بنابراین لازم است مدیران و تصمیم گیرندگان خود را در برابر بیش اطمینانی محافظت کرده و مشاوران مالی در این زمینه به آنها کمک کنند. به قانون گذاران و صاحبان سهام شرکت ها پیشنهاد می شود به منظور کاهش احتمال انحراف در گزارشگری مالی شرکت ها، به ویژگی های مدیران و میزان پایبندی آنها به اجرای استانداردها و اصول حسابداری توجه کنند. در این راستا بهبود ساختار سازمانی شرکتها می تواند تأثیرگذار باشد.

فهرست منابع

- حیدری، مهدی (۱۳۹۳). تأثیر عامل رفتاری اعتماد به نفس بیش از حد مدیریت بر چسبندگی هزینه: نقش تعدیلی عوامل اقتصادی و عوامل مبتنی بر نظریه نمایندگی در آن. بررسیهای حسابداری و حسابرسی ۲۱(۲)، ۱۵۱-۱۷۲.
- رامشه، منیژه و مهناز ملانظری. (۱۳۹۳). بیش اطمینانی مدیریت و محافظه کاری حسابداری. دانش حسابداری، سال پنجم، شماره ۱۶، صص ۵۵ تا ۷۹.
- فروغی، داریوش و پیمان قاسمزاد (۱۳۹۴). تأثیر اطمینان بیش از حد مدیریت بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام، دانش حسابداری مالی، دوره دوم، شماره ۲، صص: ۷۱-۵۵.
- Ahmed, A. and Duellaman S, (2013). *Managerial overconfidence and accounting conservatism. Journal of Accounting Research*. Vol. 51, No. 1(30): P5-7.
- Ball, R., Jayaraman, S. & Shivakumar, L. (2012). Audited financial reporting and voluntary disclosure as complements: a test of the confirmation hypothesis. *Journal of Accounting and Economics*, 53 (1-2): 136-166.
- Bedard, J.C. & Johnstone, K.M. (2004). Earnings manipulation risk, corporate governance risk, and auditors' planning and pricing decisions. *The Accounting Review*, 79 (2): 277-304.
- Ben-David, I., Graham, J.R., Harvey, C.R. (2007). Managerial overconfidence and corporate policies. *Nber Working Papers doi: 10.3386/w13711*.
- Blankley, A.I., Hurtt, D.N. & MacGregor, J.E. (2012). Abnormal audit fees and restatements. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 31 (1): 79-96.
- Charles, S., Glover, S. & Sharp, N. (2010). The association between financial reporting risk and audit fees before and after the historic events surrounding SOX. *Journal of Financial Economics*, 29 (1): 15-39.
- Cohen, J., Gaynor, L.M., Krishnamoorthy, G. & Wright, A. (2011). The impact of auditor judgments of CEO influence on audit committee independence. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 30 (4): 129-147.
- Dhaliwal, D., Lamoreaux, P., Lennox, C. & Mauler, L. (2014). Management influence on auditor selection and subsequent impairments of auditor independence during the post-SOX period. *Contemporary Accounting Research*, 32(2): 575-607.
- Duellman, S., Hurwitz, H. & Sun, Y. (2015). Managerial Overconfidence and Audit Fees. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 11(2): 148-165.
- Fung, S., Gul, F. & Krishnan, J. (2012). City-level auditor industry specialization, economies of scale, and audit pricing. *The Accounting Review*, 87(4): 1281-1307.
- Gervais, S., Heaton, J.B., and Odean, T. (2011). Overconfidence, compensation contracts, and capital budgeting. *Journal of Finance*, 66: 1735-77.
- Hutton, A.P., Marcus, A. J. & Tehranian, H. (2009). *Opaque financial reports, R2, and crash risk. Journal of Financial Economics*, 18 (4): 8-10.
- Johnson, E., Kuhn, J.R., Apostolu, B. & Hassell, J.M. (2013). Auditor perceptions of client narcissism as a fraud attitude risk factor. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 32 (1): 203-219.
- Kannan, Y., Skantz, T.R. & Higgs, J.L. (2014). The Impact of CEO and CFO Equity Incentives on Audit Scope and Perceived Risk as Revealed through Audit Fees. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 33 (2): 111-139.
- Kim, Y., Li, H. & Li, S. (2014). CEO Equity Incentives and Audit Fees. *Contemporary Accounting Research*, 32(2): 608-638.

- Krishnan, G.V., Pevzner, M. & Sengupta, P. (2012). How do auditors view managers' voluntary disclosure strategy? The effect of earnings guidance on audit fees. *Journal of Accounting and Public Policy*, 31 (5): 492-515.
- Malmendier, U. & Tate, G. (2005a). *CEO overconfidence and corporate investment*. *Journal of Finance*, 6 (60): 9-12.
- Myers, S, (1977), Determinants of Corporate Borrowing, *Journal of Financial Economics*, 5(1): 146-175.
- Scherand, C.M. & Zechman, S.L. (2012). Executive Overconfidence and the Slippery Slope to Financial Misreporting. *Journal of Accounting and Economics*, 53(1-2): 311-329.
- Stulz, R, (2000), does financial structure matter for economic growth, a corporate finance perspective, working paper, Ohio State University.
- Yea-Wen, K., Shih, H. C., & Yuan, Y. H. (2015). A practical study based on Complementarity Theory to explore the relationship between Knowledge Management Strategy and Organizational Performance. *World*, 1(1), 1-24.
- Zafar, N, Urooj, S.F, Durrani, T.K, (2008), Interest rate volatility and stock return and volatility, *European journal of economic* , 14: 1-6.

Nafiseh Ghomi

Department of Accounting, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran
nafis9710@yahoo.com

Mojgan Safa

Department of Accounting, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran (Corresponding Author)
mojgansafa@gmail.com

Zohreh Hajiha

Department of Accounting, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
drzhajiha@gmail.com

Reza Gholami Jamkarani

Department of Accounting, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran
gholami@qom-iau.ac.ir

Abstract

Introduction: Overconfidence is one of the most important behavioral concepts in financial and psychological theories. Overconfidence makes a person overestimate his knowledge and skills and underestimate the risks and feel that he has control over issues and events, while this may not be the case in reality.

Purpose: The purpose of this research is to rank the factors affecting the overconfidence of managers in companies admitted to the Tehran Stock Exchange.

Methodology: In line with the purpose of the research, research information was collected from the financial statements of listed companies in the period of 1389-1400. Dimetal technique was used for statistical analysis.

Results: Examining the findings of the research shows that from the point of view of the importance of factors, profit per share ranks first and the ratio of cash to assets ranks last. On the other hand, the factors of the ratio of current assets to assets, the first criterion of overconfidence, stock returns, the ratio of sales to total inventories, the ratio of sales to accounts receivable, the third criterion of overconfidence, the ratio of price to profit per share, instant ratio, dividend ratio, ratio operating cash to assets, return on assets, working capital ratio, net profit margin, company size, operating profit ratio, second overconfidence criterion, company value, current ratio, financial leverage, sales to fixed assets ratio and sales to Total assets are ranked second to twenty-second.

Innovation: The results of this research provide useful information for policymakers and institutions that compile accounting standards regarding the quality of financial reporting for investors and develop the results of behavioral research in the financial field.